

Korduvalt kasutatavate plastist toidunõude vastavusdeklaratsiooni ABC

Ülevaates käsitletakse vastavusdeklaratsioonil esitatava teabe aspekte selliste plastist korduvalt kasutatavate esemete puhul, mille materjal **ei sisalda ringlusse võetud plasti**. Nõudeid toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud plastist materjalide ja esemete kohta, sh vastavusdeklaratsiooni kohta reguleerib komisjoni määrus (EL) nr 10/2011¹.

Vastavusdeklaratsioon on dokument, milles kinnitatakse eseme nõuetekohasust ja esitatakse täiendavat teavet. Sellel esitatakse andmed vastavusdeklaratsiooni väljaandja kohta, eseme ja selle tootja (või importija) kohta, kinnitused toiduga kokkupuutuvate materjalide ja esemete õigusaktide nõuetele vastavuse kohta, teave materjalis kasutatud piirangutega ainete kohta ning juhised eseme kasutamiseks.

Toidukäitleja saab vastavusdeklaratsiooni kasutada plastist toidunõu ohutust tõendava dokumendina.

Vastavusdeklaratsiooni tuleks lugeda tähelepanelikult, et veenduda, et sellel on esitatud eseme kasutaja jaoks vajalik teave ja nõuetekohasuse kinnitused. Praktikas võib ette tulla, et nõuetekohasuse kinnitused ei hõlma asjakohaseid toiduga kokkupuutuvate materjalide õigusakte, eseme kasutusjuhised ei kata nõu plaanitud kasutust ning kogu vastutus nõuetele vastavuse eest on pandud ostjale.

Vastavusdeklaratsiooni tuleb küsida plastist toidunõu müüjalt, kuid tuleb teada, et jaemüügi etapil ei ole müüjal kohustust seda esemega kaasa anda. Vastavusdeklaratsioon ei pea ostu sooritamisel olema füüsiliselt plastist toidunõuga kaasas, kuid müüja peab selle tegema kättesaadavaks kas paberkujul või elektrooniliselt. Eeldusel, et nõudeid ei ole

muudetud, ei pea seda esitama ka sama tootja sama eseme kordustellimuse puhul iga kord uuesti.

Teavet nõu korduvaks kasutuseks sobivuse kohta ei ole alati vaja esitada, sest sageli on see arusaadav ka eseme olemusest (nt paksema seinaga topsid, kausid). Kahtluse korral tuleks selle kohta kinnitust küsida.

Soovitav on enne ostu sooritamist läbi mõelda, millistes tingimustes plastist nõu on vaja kasutada ning veenduda, et ostetava nõuga saab vastavusdeklaratsiooni kaasa ja et sellel oleks arusaadavalt esitatud kogu vajalik teave, sh nõu kasutusjuhised. See aitab hinnata, kas vastavusdeklaratsiooni saab kasutada nõu ohutust tõendava dokumendina.

Plastist toidunõu vastavusdeklaratsiooni tuleks tõendusdokumendina säilitada vähemalt seni, kuni toidunõu on kasutusel.

Teabeleht on Välja antud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ning PRIA tellimusel 2025. a. Rahastatud Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD). Kõik autoriõigused on kaitstud.

¹ Komisjoni määrus (EL) nr 10/2011 toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud plastmaterjalide ja -esemete kohta. ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/10/oj>

Vastavusdeklaratsioonil esitatav teave on määratletud määruse (EL) nr 10/2011 IV lisas.

Valmiseseme puhul on oluline järgmine teave:

1. **Vastavusdeklaratsiooni väljastanud ettevõtja nimi ja aadress.**
2. **Plasteseme tootja või importija nimi ja aadress.**
3. **Deklaratsiooni kuupäev.**

Kui vastavusdeklaratsiooni väljaandja on eseme tootja või importija, siis ei pea seda infot topelt esitama.

Esitatakse deklaratsiooni väljaandmise kuupäev. See võimaldab arvestada, millisele õigusakti versioonile vastavust kinnitatakse. Vastavusdeklaratsiooni tuleb uuendada, kui on muudetud õigusakte, millele vastavust kinnitatakse, või kui on muutusi plasteseme tootmisel. Määrust (EL) nr 10/2011 muudetakse küllalt sageli, nt lisatakse aineid lubatud ainete loetellu või eemaldatakse neid sellest, seetõttu on soovitatav, et vastavusdeklaratsioon ei oleks vanem kui 5 aastat.

4. Andmed eseme kohta

Esitatakse eseme kaubanimi koos polümeeritüübi tähisega, asjakohasel juhul ka eseme mõõtmed, värvus jm teave, mis võimaldab tuvastada eset, mille kohta deklaratsioon on antud. Deklaratsiooni ja eseme kokkuviidavuse lihtsust silmas pidades võiks olla esitatud ka eseme pilt.

Näiteks: roheline melamiinist kauss, välispinnal lillepilt, läbimõõt 14 cm, kõrgus 6 cm.

Polümeeritüüpide tähiseid

HDPE	- suure tihedusega polüetüleen
LDPE	- väikese tihedusega polüetüleen
PA	- polüamiid
PET	- polüetüleentereftalaat
PP	- polüpropüleen
PS	- polüstüreen
PVC	- polüvinüülkloriid

5. Kinnitus, et plastesemed vastavad määruse (EÜ) nr 1935/2004 artiklis 3, artikli 11 lõikes 5 ning artiklites 15 ja 17 sätestatud nõuetele ja määruse (EL) nr 10/2011 nõuetele.

Nõuetekohasuse kinnitused võidakse esitada kas kinnitustena õigusaktide konkreetsetele artiklitele või kinnitustena aspektidele, mida need konkreetsed sätted reguleerivad.

Kui kinnitatakse vastavust ülalnimetatud määruste artiklite nõuetele, siis kinnitatakse, et:

- esemest toitu erituv ainekogus on ohutu ega muuda toidu organoleptilisi omadusi,
- eseme märgistus on nõuetekohane,
- eseme jälgitavus tagatud,
- eseme materjali valmistamisel on kasutatud üksnes lubatud aineid (v.a juhul, kui vastavusdeklaratsioonil ei ole teavet eseme valmistamisel tõkkekihi kasutamise kohta),
- eseme materjalis mittesoovitult sisalduvate ainete (nn **NIAS**-ained) riskihindamine on tehtud,
- eseme materjalist toitu erituvate ainete kogus ei ületa üldise ainete migratsiooni piirnормi (*overall migration limit* - *OML*) ega konkreetse aine migratsiooni piirnормi (*specific migration limit* - *SML*) katsetatuna korduvkasutuse puhul ettenähtud katsetingimustes.

Mis on NIAS-ained?

Need on ained, mida tootja tahtlikult materjali ei lisa, kuid mis võivad materjalis sisalduda selle tootmisel kasutatud ainetes sisalduvate lisandite, polümeerimise kõrvalsaaduste ning materjali lagunemise tõttu.

Sageli esitatakse ka teave esemega tehtud katsete tingimuste ja kasutatud mudelainete kohta ning katsete tulemused. Näiteks: „Tehtud on migratsioonikatse OM2 mudelainetega A, B ja D2.“

Toidutüüpidele vastavad mudelained, standardsed katsetingimused ning täiendavad nõuded korduvkasutuse katse kohta (sh nõue, et korduvaks kasutamiseks ette nähtud eseme migratsioonikatse tuleb teha sama katseesemega kolm korda) on esitatud määruse 10/2011 lisades III ja V.

6. Piisav teave, mis võimaldab toidukäitlejal tagada vastavust määruse 10/2011 I ja II lisas esitatud piirangutega ainete osas.

Esitatakse teave, kas eseme materjal sisaldab aineid, mille suhtes on piirangud, nt konkreetse aine migratsiooni piirnorm või keeld konkreetset ainet kasutada imikutoiduga kokkupuutuva eseme materjalis. Sageli esitatakse piiranguga aine nimetus, TKM aine number (s.o määrusega 10/2011 lubatud aine number), CAS number ja piirang.

Piirangutega ainete andmeid on vaja teada juhul, kui plastnõu kasutatakse koos teise plast-esemega (nt kauss ja selle katmiseks kasutatav kaas või kile, mille on tootnud erinevad tootjad), mille materjalis esinevad sama piiranguga ained. See võimaldab toidukäitlejal hinnata, kas esemete koos kasutamisel konkreetse aine piirangut ei ületata.

Muudel juhtudel võib pidada teavet piiranguga aine(te) materjalis sisaldumise kohta piisavaks ka juhul, kui piiranguga aine andmeid ei avaldata, kuid esitatakse kinnitus, et konkreetse aine migratsioon ei ületa piirnormi, kui eset kasutatakse deklaratsioonil esitatud kasutustingimuste kohaselt.

7. Teave eseme materjalis sisalduvate toidu lisaainete või lõhna- ja maitseainetena kasutatavate ainete migratsioonimäära ja vajaduse korral puhtuskriteeriumide kohta.

Mõningaid ained kasutatakse nende omaduste tõttu nii plastis kui ka toidus, nn kahesuguse kasutusega aineid. Toidus kasutamiseks on need lubatud toidu lisaainete või lõhna- ja maitseainetena.

Teave selliste ainete kohta aitab toidukäitlejal tagada vastavust toidu lisaainete ning lõhna- ja maitseainete kasutamise nõuetele.

Näiteid plasti tootmiseks lubatud ainetest, mis on lubatud ka kui toidu lisaaine (nn E-aine)

Aine nimi	TKM aine number	E-number
Bensoehape	116	E 210
tert-butüül-4-hüdroksü-anisool	635	E 320
1,2-propaandiool	109	E 1520

Kui eseme materjal sisaldab kahesuguse kasutusega aineid, siis esitatakse konkreetse aine nimetus ja määruse (EÜ) nr 1333/2008 kohane E-number (näiteks bensoehape E 210) või määruse (EÜ) nr 1334/2008 kohane FL number (näiteks bensaldehüüd FL 05.013) ning esemest toitu erituv kogus.

Kui kahesuguse kasutusega aineid ei ole kasutatud, ei pruugita seda aspekti vastavusdeklaratsioonil esitada. Soovitav on eelistada vastavusdeklaratsiooni, millel ka see teave on selgelt kirjas.

Näiteid plasti tootmiseks lubatud ainetest, mis on lubatud ka kui toidu lõhna- ja maitseaine

Aine nimi	TKM aine number	Toidu lõhna- ja maitseaine number
Bensaldehüüd	195	FL 05.013
Fumaarhape	249	FL 08.025

8. Nõuded eseme kasutamisele

Esitatakse teave eseme kasutuse kohta, eelkõige migratsiooni piirnormidele vastavuse katsete tulemustest ning lubatud ainete piirangutest tulenevad eseme kasutuse piirangud. Oluline on teave:

- millist tüüpi toiduga kokkupuutumiseks on eseme ette nähtud;
- mis on ettenähtud toiduga kokkupuutumise aeg ning temperatuur.

Näiteks: „ei sobi rasvase toidu jaoks“, „sobib igat tüüpi toidu jaoks“.

Näiteks: „sobib lühiajaliseks (≤ 30 min) kokkupuuteks toatemperatuuril oleva toiduga“.

Mõningatel juhtudel, näiteks eri tootjate toodetud eseme kombinatsiooni (nt tops ja kaas), võib olla oluline teada ka migratsiooni piirnormidele vastavuse tõendamisel kasutatud suurimat toiduga kokkupuutuva pinna pindala ja mahu suhet.

Mõnikord on eseme kasutusjuhiste asemel esitatud migratsioonikatsel kasutatud mudelained (nt 3% äädikhape või selle tähis B) ja nendega kokkupuute tingimused (nt 10 päeva 40 °C või standardkatse tähis OM2). Sel juhul peab eseme kasutaja ise määrusest (EL) nr 10/2011 järele vaatama, milliseid tegeliku kasutuse tingimusi esitatud katsetingimused katavad. Kuna see võib olla keeruline, siis on soovitatav valida selline vastavusdeklaratsioon, millel eseme kasutusjuhised on esitatud selgelt ja arusaadavalt.

OM2 – üldise ainete migratsiooni katse, mille puhul viiakse ese toidu mudel-ainega kokkupuutesse 10 päevaks temperatuuril 40 °C.

Selle katse tingimustele vastab eseme kasutamine toidu pikaajalisel säilitamisel toatemperatuuril ja alla selle, sh pakendamine kuumtäitmise tingimustes ja/või kuumutamine vahemikus 70–100 °C, kusjuures 100 °C juures maksimaalselt kuni 15 minutit ning 70 °C juures 2 tundi.

Hea on teada, et karmimates kasutustingimustes (kõrge temperatuur) sobivat nõu võib kasutada ka leebemates tingimustes, näiteks kuuma toidu jaoks sobivat nõu võib kasutada ka toatemperatuuril, jahutatud või külmutatud toidu jaoks.

Kui info ei ole arusaadav, tuleks müüjalt lisa küsida ning kui ka see ei aita, siis tuleks valida teine müüja.

9. Kui mitmekihilisest plastmaterjalist esemes kasutatakse funktsionaalset tõkkekihti, kinnitus selle kohta, et materjal või ese vastab määruse (EL) 10/2011 artikli 13 lõigete 2, 3 ja 4 või artikli 14 lõigete 2 ja 3 nõuetele.

Plastmaterjali valmistamisel tohib kasutada ka teatud aineid, mis ei ole määruse (EL) nr 10/2011 lubatud ainete loetelus tingimusel, et selliseid aineid sisaldav plast on toidust eraldatud funktsionaalse tõkkekihiga, mis ei lase neid toitu erituda. Sellisel juhul esitatakse teave, et tegemist on funktsionaalset tõkkekihti sisaldava esemega, ning kinnitused selle kohta, et:

- kasutatud mittelubatud aine ei ole mutageenne, kantserogeenne või reproduktiivtoksiline ega esine nanovormis;
- ettenähtud kasutustingimuste korral mittelubatud ainet toitu ei migreeru (s.o migratsioon on väiksem kui avastamispiir 0,01 mg/kg).

Rohkem teavet toiduga kokkupuutumiseks ette nähtud materjalide ja esemete valdkonna kohta [Põllumajandus- ja Toidumeti kodulehel](#)